

Ne e slučajen i ne e mal brojot na onie istomislениci, meѓu koi sreќavame i nesomnени avtoriteti, ђija zagriќenost za literaturata, posebno za poezijata, koja e i povod na ovoj moj uveden zbor, ne proizleguva od problemite што gi носи taa so sebe kako tvoreќki ђin tuku se prostira i ja obfaќa nejzinata osnova, za da se konkretizira vo vid na cel jazel od praќanja: Dali ova vreme што go živeeme ^{i ђii granici covestvota si zasiruvaa} fantastiќno smelo i fantastiќno brzo, ne e i vreme што ja ubiva poezijata? Dali toa ne e mrtvo za nea, ili pak taa mrtva za nego? Za kogo zvonat zvonata na naќeto vreme?

Eve ja dilemata што voznemiruva, што see сомnevanja, што sozdava meteќ vo mislite, што raќa najnespokojni odgovori.

I navistina, se e izmesteno od svoite zglobovi. Nemirot e totalen, univerzalen, na site ѕirini i dolќinix geografski i ђoveќki: nemir - vojna i galop za sekakva nadmoќ i prestiќ, nemir - strav od atomska katastrofa, nemir - krvavo presmetuvanje so site seniќta na minatoto, nemir - ispravanje na ђovekot izviќuvanje vo negovite ђoveќki dostojanstva, stapuvanje na pragot na vistinskata istorija, nemir - odbrana na vistinata, nemir - radost што ja soopќti ђovekoviot glas od vselenata, nemir na zemjata, nemir nad zemjata...

Navistina, ova atomsko vreme, ova vreme na takvi nauќni dostiganja што ja ostavaat zad sebe i najsmelata i najbogata fantazija sretnata vo dosegaќnata umetniќka literatura, ova vreme na tehniќki ђuda, vreme na roboti што moќat za nekolku miga da izvrќat takvi operacii za koi ne e dostaten i eden cel ђoveќki život што moќat da napiќat pesna што ke gi zadovoli site estetski baranja, ova vreme na vselenski brodovi што ke go odvedat ђovekot vo tajnite na svetot, ova vreme ... dali ova vreme e navistina nevreme za poezijata?

Zemjata odamna prestana da postoi kako poetska opsesija na idilični odnosi i romantični begstva vo minatoto ili vo idninata, seedno, a sega i nebot^o, toa sino, višno, bezbroj pati i na sevozmožni načini poetizirano nebo bara da izleze od svetot na poezijata.

Navistina, što se slučuva so poezijata, što ostanuva od nea, dali nejzinata egzistencija e dovedena vo prašanje?

Mnogu sfačanja i mnogu literaturni pravci se veke mrtvi. Pionskata intervencija, Čdanovskata socijalističko - realistička koncepcija ja ubivaše literaturata so goliot fakt, a nadrealizmot ostana nemožen pred strati^zite i problemite što gi donese vtorata svetska vojna. Kaj nas, pak, alternativata realizam ili modernizam, po edna decenija plodni i ušte poveke jalovi diskusii i sudiri, literaturni i ušte p^aveke neliteraturni konfrontacii, sleze na svojot vistinski teren: literatura ili neliteratura. Taka i raznorodnosta na poezijata stana nešto sosem prirodno i nepobitno.

Ako mnogu sfačanja, mnogu pravci se veke mrtvi, kakov Rai^son d'etre ima sfačanjeto deka ova naše vreme ja doveduva vo prašanje egzistencijata na poezijata?

Za nas ova metafizičko gledanje ne može so ništo da se odbrani. Pesnata, poezijata e čoveška sudbina, sudbina sfatena kako edna od najsuštinskite čoveški odredbi, nešto što istoriski se rađa i živee so nego, pa za toa nejzinoto odre^đuvanje znači odre^đuvanje na čovekot kako čovek. Umiranjeto na nekoj teorii i gledištata, što e vpročem sosem prirodno i razbirlivo ne e i umiranje na poezijata. Taa liči na onaa feniks - ptica što izgoruva vo svoeto gnezdo za da se rodi ušte poubava i poraskošna od sopstvenata pepel. Taa liči na ponornica što ponirajki na edno izbiva posveža i pobujna na drugo mesto. Taa, kako što veli golemiot španski poet Himenez "deaga prvin čista, oblečena vo nevinost" za da bide zasakana kako dete, po toa se oblekuva vo nekakvi ališta " za da bide zamrazena ne znam zašto", pa "kralica stanuva, bogata so ukrasi" za da se vidi seta besmisle-

nost, i najposle da ja simne pblekata "da se pokaže sosem gola" za da klikne poetot: "O slast na mojot život, poezio gola, navek moja!"

Dilemite pred koi e ispravena poezijata denes, ne se dilemi što ja zasegaat osnovata na nejzinata egzistencija. Za toa i gornite prašanja možat da se postavat samo pod uslov na bitna izmena. Ne dali ova vreme što go živeeme ja ubiva poezijata, tuku kolku e toa vo vremeto što go živeeme i kolku go navestuva ona što utre ke go živeeme. Dali ova vreme ina i može da ima samo eden poetski aspekt, samo edna svoja poetska dimenzija? Se

Se razbira, odgovorot na neкои od ovie prašanja ke go donese utrešninata. Segišniot odgovor, kolku i da pretendira na studioznost i avtoritetnost vo tvrdenjeto, ne može da gi preraste ramkite na pretpostavkata. Istorijata i tuka go imakonečniot zbor. Dali ova ili onaa poetska pojava najdektivno go izrazuva vremeto što go živeeme - toa može da bide prašanje na ličniot vkus i povod za polemiki razgovori, no ne i utvrđena i dokažana vistina. Ličniot estetski vkus i polemikite literaturni razgovori se interesni za istorijata na literaturata samo do tolku dokolku ukažuvaa na onie Scili i Haribdi so koi se sudirala poezijata na edno vreme za da stane negov vistinski predstavnik. Nivnata audiktičnost nema nikakva vrednost ako ne najde potvrda vo vremeto. Niv gi zabeležuva literaturnata arhiva za da im poslužat na onie što vršat rekonstrukcija na čoveškite besmislici i gluposti. Po pravilo, tie se nadvor od literaturata ili najblago rečeno - ništo ne dokažuvaa.

No edno so sigurnost može da se tvrdi - ova vreme nema samo edna poetska dimenzija, eden poetski agol. Inaku - ništo nema da ostane od poezijata na eden Boris Pasternik, eden Žak Prever, eden Sen-Džon, Pers, eden Kvazimodo, eden Tin Ujević itn. Listata na najeminentnite prestavnici na denešnata poezija e golema. Zar može togaš da se pledira za eden poetski lik bez somnevanje deka toa nosi nenužni zabludi, polemiki i vobudi? Ako ja prifačame raznorodnosta na poezi-

jata kako nešto što i' e imanentno na nejinata priroda, dali toj fakt ni dava pravo da vršime hierarhiska klasifikacija vnatre vo taa raznorodna podelba? Može li da se tvrdi deka na vrvot na taa hierarhija stoi poezijata što go opfača totalitetot na čovekot, dodeka site drugi vidovi predstavuvaat p^odolni vidovi na poetskoto tvoreštvo? Zar edna intimno - erotska ili patriotska ili satirična pesna ne može da go opfati totalitetot na čovekot i da bide integralna razbranetost na tvorečkata imaginacija? Zar toj totalitet na čovekot i taa integralna razbranetost na tvorečkata imaginacija možat da se izrazat poinaku osven kako konkreten poetski tvorečki čin, odnosno kako eden vid na poezijata? Problemot ne e vo vidot na poezijata, problemot e vo toa dali i kolku preku tie konkretni vidovi poezijata se realizira kako poezija.

Istorijata raspolaga so nebroeni primeri što možat da ni poslužat kako ilustracija. Da ne odime mnogu daleku, da se zadržime vo ramkite na ovaa večer. Dali ke ja ocenime pravilno prekrasnata pesna "Taga za jug" od Konstantin Miladinov, ako bolkata na poetot ne ja doživuvame i kako ~~opštočovečk~~ opštočoveška bolka, a ne samo kako bolka na eden naš čovek za rodniot kraj, bez ogled na očigledniot fakt deka taa bolka ima svoi formalno jasni geografski ramki? I zar ne e prvenstveno toj opštočoveški karakter pričina što i nie denes, po tolku godini od objavuvanjeto na ovaa pesna, vo sesem poinakvi istorijski i opšttestveni uslovi, i ako sakate - so poinakva psihička konstitucija, ~~e~~ ja doživuvame so ednakov intenzitet i ednakvo ~~e~~ gi cenime nejinite umetnički dostoinstva?

Ovoj neslučeaen dopir so "Taga za jug", a vo momentot nužno a so celokupното delo na Brakata Miladinovci, otvara vsušnost nova tema: našeto literaturno minato i našata literaturna segašnina. Za deloto na Brakata Miladinovci našata naučna misla dade veke bogati prilozii. Oceneta e nivnata istoriska zasluga, a pred svetlinata

na naučnata vistina mnogu mistifikacij i falsifikati mu go odstapija mestoto na istoriskiot fakt. Za nieden seriozen naučen rabotnik ne se postignu^{va}va prašanjeto kojmu mu pripaga toa orgomno narodno bogatstvo sobrano vo Zbornikot na Miladinovci, niti pak za^{što} e pod takov naslov izdaden. I samoto postavanje na ovie prašanja ne znači ništo drugo tuku raskinuvanje so naučnata misla i sudir so naukata za smetka na ovie ili onie aspiracii.

No i vo svetlinata na prašanjata što ovde nas ne interesiraat, Zbornikot na Bračata Miladinovci ima neodolivo^{ceplivo} značenje. Toj neiscrpen izvor na edna duhovna aktivnost, toj poetski dokument za svesta i samosvesta na eden narod, vo dopirot so segašnite generacii go vospostavuvaa~~s~~ onoj nužen istoriski kontinuitet, bez koj segašninata na mislata našata literatura ne bi možela pravilno da se razbere i oceni. Poetskiot tekst što go soszдал našiot narod i vo koj srečavame i takvi čoveški dramii što se dostojni i za najgolemite majstori na peroto, inspiriraa^l i bil obrazec na mnogu poetski generacii, a i denes mnogu naši poeti vo nego otkrivaat i motivi i povodi za svoeto originalno poetsko sozdavanje. Toj poetski govor za dramata na eden narod, dopira do nas kako glas i soves na svoeto vreme. Vo nego go otkrivame našeto samoosoznavanje, kako i veličinata i tragikata na toj proces. Vo nego e našata samopotvrda. Našata denešna poezija ne e ovoška presadena od tužo tlo. Iako skromni, našite poetski tradicii niknuvaat vo neđrata na bogatoto narodno poetsko trvoštvo, a našata poetska reč umeela da gi dovtasa i višinite na koi se iskačila poezijata na drugite narodi. Denes, taa gi ima site karakteristični belezi na sovremenata Jugoslovenska poezija, raste vo istite tendencii i gi rešava istite problemi. Se razbira, faktot deka taa raste kako organski del na jugoslovenskata poezija ne ja isključuva, tuku, naprotiv, ja pretpostavuva nejzinata originalnost,

nejzinata izvornost i avtentičnost i tja ne može da bide formalističko ugledovanje i podržavanje na se ona što ja obeležuva poetskata misla na drugite jugoslovenski jazični podračja.

Ovie Struški večeri na poezijata vo koi Re učestvuvaat ~~golubri~~ poeti od našata Republika, blagodarejki na incijativata i naklonosta na našite struški domačini, treba da vnesat novi momenti vo sredbite na našata poezija so javnosta, so publikata što go saka i ceni poetskiot zbor. Vo četirite predvideni Struški večeri na poezijata, zamisljena e edna panorama na našite poetski dostiganja, počnuvajki od narodnata poezija sodržana vo Zbornikot na Bračata Miladinovci, na koi im e posvetena ovaa prva večer, pa se do najmladite generaciji vo našata poezija. Makar i nepotpoin, makar i nedostatno jarko¹ reljefno prikažan, nie se nadevame deka profilot na našata poezija ke bide sogledan i sodržan vo vovie Struški večeri na poezijata. Možeme samo da zažalime što vo niv ne učestvuvaat i poeti od drugite naši republiki za da ~~stanat~~ sredbi na site prestavnici na Jugoslovenskata poezija, no se nadevame oti materijalnite teškotii vo idnina nema da bidat ^{ovladiva} ~~neostvariva~~ prečka.

Otvorajki gi ovie Struški večeri na poezijata gi pozdravvam site prisutni i site poeti - učesnici